

NENAD NOVAK
STEFANOVIĆ

**VODIČ KROZ
LJUBAVNU
ISTORIJU
BEOGRADA**

KNJIGA DRUGA

■ Laguna ■

Copyright © 2024, Nenad Novak Stefanović
Copyright © ovog izdanja 2024, LAGUNA

Autor svih fotografija Boban Ristić

Sofji i Arseniju, mojoj deci

„Neka sve boje budu zasićene. Neka ostane samo ono što je bitno. Zašto ne kanuti kap mirisne esencije, nego prosipati veliku količinu razblaženog i nejakog mirisa?“

Ksenija Atanasijević, *Filozofski fragmenti*

SADRŽAJ

Uvod	
<i>Nekoliko reči pre nego što (ponovo) krenemo u šetnju</i>	. . 11
I Ne žuri da odletiš iz mene (prosidba na Vi Poleksije i Steve Todorovića)	. . . 15
II Ko ne prođe kroz ljubav, nije živeo (Ksenija Atanasijević i njen život utroje) 49
III Nežno nek se miluje naš prah (povest o prvom srpskom seksologu) 81
IV Posle mnogih kruženja (poljubac u lavirintu Mediale) 107
V Mika Miš u crvenoj šumi (kako je Dedinje postalo Holivud Kominterne)	. 135
VI Neon (voleti demona nemira – Zenit) 185

VII Više je na nebu očiju no zvezda (Anica Savić Rebac i fatum ljubavi)	223
VIII Uticaj opere na ljubavno sazrevanje Beograda (glas školovanih sopranistkinja ledio je krv) . . .	251
IX Vrt zemaljskih naslada (tajni ljubavni život elite u Kraljevini Jugoslaviji kroz ključaonicu policije)	269
X Muzej zagrljaja (priča napuštene kuće – kako se volela buržoazija, a kako komunisti)	305
O duši Beograda	329
Izvori s komentarima	333
Izjave zahvalnosti	343
O <i>autoru</i>	347

Nekoliko reči pre nego što (ponovo) krenemo u šetnju

Prošlo je sedam godina od izlaska *Vodiča kroz ljubavnu istoriju Beograda*. Mislio sam da je dovoljno rečeno o ovoj temi, ali priče beogradskih parova i trouglova tražile su ponovo svog pisca. Kao da je prirodna težnja svake ljubavi da se skući u rečima.

Poput prve knjige, i njen nastavak je pouzdan vodič za šetnje od jedne do druge znamenite kuće ili zdanja Beograda. To je i dalje istorija koja se može dodirnuti. Za svaku od tih građevina vezana je neka značajna istorijska ličnost i njena ljubavna romansa, a možda i nije romansa, negde je i ljubavna tragedija.

Važno je napomenuti – priče su zasnovane na dokumentima. Proučavana je dostupna arhivska građa o ličnostima, epohama i planovima zgrada, arhitektonskim stilovima, tako da se vođenja kroz sudbine zasnivaju na faktima, ali i dokumenti nisu sasvim pouzdani i ne pokrivaju sva bitna zbivanja, pa onda, ma kako se poznato zvale, istorijske ličnosti u ovoj knjizi nužno su likovi – obnavljanje nestalog vremena, hteli to ili ne, uvek ispadne autoportret sa epohom!

Posebnost knjige je istraživanje pisca u porodicama i razgovori s onima koji su poznavali ličnosti o kojima pri-povedamo. U starim albumima otvarane su strane sa do tada nepoznatim fotografijama, takođe, uz konjak u čašama *Kasper Lahman* čuo sam porodične tajne prenošene s kolena na koleno, koje bi bile zaboravljene da ovde nisu zabeležene.

Tako da literatura nije jedini izvor dokumentarnoj knjizi. Dokument može biti i usmen, ima i dokumenata bez reči, kao što je zelena fotelja u kojoj je sedeo kralj Aleksandar u Novopazarskoj 5... „Izvolite, sedite“, ponudi ljubazna gospođa, čuvar porodičnih starina. Pa zar onda, i taj osećaj izlizanih, plišanih ručki koje je dodirivao kralj nije dokument za pisca?

Neka vrsta pojačane osećajnosti potrebna je da bi se oživilo davno doba putem sačuvanih predmeta, da bi se obnovila aura susreta koji se zbio oko te zelene fotelje.

Ili, jednom sam liznuo malter! Hteo sam da osetim kakav je ukus imao malter iz III veka naše ere. I ključem sam išče-prkao gromuljicu i liznuo je. Ukus – gorči, kao da je unutra pomokrena morska so. Pošto se ta moja ludost pročula, dobio sam od prijateljice I. Z. rođendanski poklon – srebrnu, dečju kašičicu njene bake. Imala je malu zakačku za šoljicu. Kašičica je iz doba Obrenovića. Smisao poklona je bio u tome da kad već imam maniju da probam ukuse epoha, da to činim sa stilom. Tako da kad krećem u obilazak kuća, u džepu mi je srebrna kašičica kojom su deca mešala belu kafu počevši od godine kada je kneginja Natalija došla u Beograd u kočiji od trešnjinog drveta. Mada je, u unutrašnjem džepu jakne, više nosim kao šalu, da pokažem kako istraživač nestalog vremena mora biti bar malo lud da bi lizao davne vetrove. Ali je i upotrebljavam...

Neki dijalozi u pričama nastali su kao potreba da se nadomesti nepostojanje pouzdanih istorijskih izvora.

Jednostavno, prazninu u dokumentima popunjavao sam podacima iz realnog vremenskog okvira, kao što se u arheologiji iskopine dograđuju na osnovu planova gradnje iz epohe i s materijalima koji su sačuvani na lokalitetu: tako smo dobili arheo-park Knosos na Kritu ili naš Viminacijum. Takođe, dešavalo se, nekada, kad stavim dlan na stari zid – iz njega počnu da izlaze reči!

Pred čitaocima su ljubavni damari Miloša Crnjanskog i Anice Savić Rebac, svedočenje o Ivi Andriću u čudnoj diplomatsko-erotskoj misiji, zatim sablazni trougao u kojem je živela prva srpska doktorica filozofije Ksenija Atanasijević. Ući ćemo u sve(s)t prvog srpskog seksologa Aleksandra Đ. Kostića. Kako izgleda prosidba na Vi, prikazujemo u povesti slikara Poleksije i Steve Todorovića. Opisani su i skandali operskih diva Beograda. Umetnički pokreti donosili su svoje čudne ljubavi, potpuno tumbave – Mediala: Olja i Šejka, i Zenit: Anuška i Ljubomir Micić. O tajnom životu Dedinja u povesti građanskog revolucionara Vlade Ribnikara, kao i o psihoterapiji pijanističke zvezde Kraljevine SHS i psihijatra Huga Klajna. O tome kako se živelo u Užičkoj, bivšoj Rumunskoj, u vreme komunizma: uspon i pad Aleksandra Rankovića, zašto je Koča Popović spavao u mrtvačkom kovčegu, bračni brodolom Josipa Broza Tita i njegovi komentari na Čaplinovog *Velikog diktatora*. Neizbežan je i šef Specijalne policije Dragi Jovanović koji je isledniku Ozne Milatoviću ispričao erotsku povest elite Kraljevine Jugoslavije...

Verovatno ćemo se i sresti u nekom obilasku, pa ćemo razmeniti utiske o gradu kojem su mnogi pokušavali da promene dušu i svedu je na svoju materijalističku prazninu. Do tog susreta, srdačan pozdrav u vidu potpisa rukom na kojoj je trag najstarije zgrade Beograda, a taj trag malterske prašine je prenet i na arhivsko nalivpero.

Na stranicama koje slede ne preslikava se doslovno stvarnost, već se pod milujućim razlivom svetla prelama prizor istorije, koja kao voz u noći promiče ispred naših očiju. Pisac blagonaklono gleda na putnike, oseća instinktom bliskost s njima, jer svi mi današnji bićemo kao i oni – prošlost.

21. april 2024.

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Radošević', written in a cursive style with a long horizontal flourish extending to the right.

I
NE ŽURI DA ODLETIŠ
IZ MENE

Maj, 1859

Slikar Steva Todorović penje se uz strmu Gospodsku ulicu, koja polazi iz pristaništa i pruža se ka Terazijском grebenu. Spaja najnižu i najvišu tačku grada: luku i dvor. Malo je ukošena, ali prava kô zategnuta pupčana vrpca. Kroz nju se u varoš uliva roba sa mnoštva barži i brodova. Gospodska je glavna ulica Beograda zahvaljujući završenom ratu za poluostrvo Krim u Crnom moru, koji se obostrano neuspešno vodio između Rusije i s druge strane Velike Britanije, Turske i njihovih saveznika. Krimski rat se pretvorio u pobedu za Srbiju na Pariskoj mirovnoj konferenciji 1856, koja je donela odluku o slobodnoj, neometanoj plovidbi Dunavom u celom njegovom toku i beogradsko pristanište je oživelo. Preko trideset drvenih mostova za prihvat brodova je postavljeno i sve je vrvelo od trgovine, mehana, kafana i javnih kuća.

U tom metežu ručnih kolica, amala, zaprega i vazda dokonog sveta što dangubi usred ulične graje, slikar se izdvaja gipkim korakom. Lako grabi uz strminu iako je pretovaren stvarima.

Dugačka kosa pada mu na široka ramena. Prolaznici ga usput zagledaju. Nesvagdanja je pojava. Pokreti su mu gimnastičarski okretni i mišićavi. Kao da ga nevidljivi balon odiže od uglačane kaldrme dok prekoračuje balegu.

Pred vratima Gospodske 24 spušta tablu koju je prtio pod miškom, pa udara zvekirom o okov hrastove kapije koju ubrzo otvara poslužitelj i vodi ga kroz ajnfort Matije Bana, profesora francuskog jezika u Liceju i dvoroučitelja. Popeli su se uz stepenište i na njihovom vrhu dočeka ga devojka koja je otvorila vrata od brušenog stakla.

Nosila je crnu usku haljinu i preko nje belu kecelju do kolena. Nije više bila mlada, ali služavke su zvane devojka i kad zamaknu u godine.

Raspremajući se od stvari koje je nosio – što nije bilo lako jer su mu nogari za štafelaj vezani na leđima, a još je prtio torbe s bojama i ostali slikarski pribor – slikaru se pogled zalepi za papagaja!

Na polici za šešire stajao je papagaj; veličine orla. Ara orlušina od kristala. Bleštećih, a gore, po skupljenim krilima, prošaran plavim kristalima, koji kao da su davno prihvatili odsjaj plavog neba i tako ga zadržali.

U papagajevom oštrom kljunu, boje između leda i čelika, koprcalo se gušter.

Dok je čekao da bude uveden u salon, gost je žurno slagao zapažanja. Skulptura je sigurno đavolje skupa, što znači – kuća je baš bogata. Zatim, Ban ima ukusa, jer papagaj je vrhunska skulptura – svako pero je tako rezano i polirano da se čini kao da se vetrić igra krilima. I treće, ni u jednoj kući, a ulazio je u mnoge, od Beča gde je studirao do Beograda, niti u jednoj knjizi, a pročitao ih je mnogo, na srpskom, nemačkom i madžarskom, nije video da papagaj lovi! Papagaji su pričalice, ne lovci, što govori da je Ban osobenjak. I još

važnije, od one je fele ekscentrika koji svoju nastranost brane time što je turaju svetu pod nos!

Već kad je krenuo u salon za devojkom, kliknu mu i ovo: tačno takav je Matija Ban – pričalica koji lovi. A niko se ne nada da će ga pričalica zgrabiti. U tome je njegova snaga.

Oči starije od godina

„Ma, to ne priliči. Morate imati neko bolje ime“, odmahnu rukom gospođa Margarita Ban kad on reče da mu je kršteno Stevan, ali da ga zovu Steva.

„Ajte, molim vas, dato na rođenju! Šta znači dato na rođenju? Da smo se držali onoga što nam je dato na rođenju, žene bi nosile samo smokvin list“, zakikota se gospođa Margarita i potpuno nejasno zašto – liznu prst!

Širok rukav haljine otkri porub od čipke posut zrcima sedefa.

Matija Ban zatresao je glavom kao ždrebe, razvlačeći zadovoljno lice da je slikaru on bio smešan. Očigledno ga je ženina britka narav bockala ne dajući mu da ostari. Profesor je, inače, slika učenosti; visoko čelo, izduženo lice, negovan, umne oči pronicljivo posmatraju svet iza naočara, bradica spojena s uredno štucanim brkovima, elegantno obučen kod dobrog krojača.

„Zvaću vas Maestro!“, podiže onaj olizani prst gospođa nagizdana za portretisanje. „Šta kažete?“

Posle kratkog oklevanja Matija Ban potvdi:

„Može, zvuči.“

Desetogodišnja ćerkica Poleksija zapljeska i kao da se time ozvaniči pokrštavanje slikara kojem zamigolji pod

kožom da je ulovljen gušter u kljunu pravoslavno-katoličkog papagaja, pošto Matija, iako Srbin iz Dubrovnika, katolik je po krštenju. Kasnije Maestra to neprijatno peckanje prođe – kako se domaćini pokazase uljudni u ophođenju i dobronamerni pri davanju avansa za portret.

Poslužen je kadaifom i revanijem, saftanim kolačima. O ovom drugom gospođa Margarita reče da je dobio ime po dvorskom pesniku koji je opisivao samo slasti trpeze. Oba recepta je donela iz svog rodnog Istanbula, koji je kao Grkinja zvala Carigrad. Osim kolača, u domu Banovih sve ostalo beše evropsko i mladi slikar je s dubokim zadovoljstvom udisao bečki duh usred grada kojim su vladali turski običaji. Banovi su napadali taj učmali Beograd, koji je još uvek podvijao noge na sećijama, svojim kanabeima i beržerama od plavog pliša i svim drugim zapadnim običajima koje su poneli iz prestonice Turske, gde su se držali evropskog navada kao štita od islama.

„Čudni su kao njihov papagaj lovac“, pomislio je slikar. „Sa Bosfora su u Beograd doneli Beč!?“

Maestro je srkutao gorke-slatke šeri skicirajući majku i ćerku. Postavio je scenu za duo-portret: ćerka sedi u fotelji, majka stoji sa spuštenim dlanom na njenom ramenu. Zaštitnički stav: ćerka će ići majčinim stopama.

Poleksija je starmalo sređena. U bujnoj pundi tijara! Sjak-tali su brilijanti da pokažu njenu vezu s dvorom. Kumica princeze Kleopatre Karađorđević sasvim je i bez tijare izgledala kao dvorska damica. Ne pomera se, naučena redu, bleđa, nezdravog tena, plava krvna žila nazirala joj se na slepoočnici.

Mada, oči Poleksijine behu zadržale i trag bolesti – koju je bogu hvala prebrodila, reče njena majka. Iz bolesti, oči devojčice kao da su iznele neki znak pobeđe, učini se slikaru, nekakvu odlučnost, ili možda samo kapricioznu razmaženost – nije bio sasvim siguran.

A majčino lice beše bela maska! Natapkano belilom, s crnom tačkom na jagodici, koja je sasvim moderan detalj i dopunjava znake prestiža.

Još jednom se slikar zagleda u Poleksijine oči. Primetio je u njima naznake jakog unutarnjeg života. Bez sumnje – bile su mnogo starije od njenih deset godina.

Sve i da je htela, Poleksija nije mogla da zaboravi svoje prvo portretisanje, pa stoga ni slikarevu dugu kosu, musketarske brkove i osmehnuto lice. Duo-portret je visio iznad pozlaćenog kaminskog sata čija su dva anđelčića obgrlila krug brojčanika.

Steva Todorović je prošao ispit kod Banovih, koji ga počеше pozivati kao uljudnog i vedrog gosta na svoja okupljanja. Umeo je svilenkasto da peva na talijanskom.

Pada Avala

Puklo je sunce nad Beogradom – na oblutku kaldrme kajganu da ispečeš. Idući za učiteljem, kroz tu jaru što titraše, grabila je poveća grupa učenika; njih blizu osamdeset. Nosili su štafelaje i velike skicen-blokove.

Prolaznici su ih gledali kao da su cirkus, a oni su se osećali kao umetnički čopor.

Druželjubni učitelj se javljao naokolo, pa su đaci bili uvereni kako poznaje svakog od 20.000 stanovnika. Dodirivao je šešir pozdravljajući gazde koji su stajali na ulazu svojih radnji, neki opasani dugačkim keceljama, neki su prebirali brojanice u šaci, naklanjao se gospođama, kalfama prstom otpozdravljao. Vedro i na sve strane, kao ptica predvodnica na špicu jata.

Učenici su zajapureni žurili da s njim uhvate korak i odlaknu im kad objavi:

„Stigli smo.“

Iz Miloševe popeli su se Birčaninovom do vojnih štala.

„Gledajte“, pokaza učenicima kroz izmaglicu jare. U daljini se naziralo ono zbog čega ih je izveo iz ateljea.

Avala!

Poleksiji se prvi put ukaza Avala iz ovog ugla! Različita sad najedanput! Valjda što je u nju gledala kao kroz šuplju kost jer pogled joj beše stešnjen s obe strane ulice visokom ogradom kasarne i kućama.

Učenici su žamorili u neverici, svakome je ovako usmeren pogled stvorio novu sliku Avale. Ličila im je na trougao, kupu, zub...

Kad je Poleksija zažmurila kako je učitelj rekao – pa ponovo pogledala: Avala joj se javi kao otkinuto koralno ostrvo koje lebdi nad horizontom i udaljava se, kako je otac opisivao ostrva njegovog Dubrovnika...

Maestro u dahu nastavi, šireći pred njima ruke kao da bi sve da ih zagrlj i povede u dalja otkrića:

„Naučite da gledate. Svet! Kakvo je to čudo! Mnogo je lepši nego što vam se čini. Srećni budite, umetnici! Otkrivajte dubinu stvari. Vama je dostupan pristup u skrivenu suštinu. Ukoračite, slobodno vam je.“

Maestrove škole, između ostalog i slikarske

Steva Todorović bio je Poleksiji drugi učitelj slikanja. Kod kartografa Jovana Deroka savladala je crtež, i od njega se više nije moglo očekivati. Deroko je radije pričao o lepotama rodnog Dubrovnika, nego o lepoti umetnosti. Izmišljati u

slikanju za njega je bila jeres. Priznavao je samo verne otiske prirode. Poleksiju je naučio da olovkom hvata obrise, brzo ih stavljaajući u perspektivu. Međutim, kod Maestra se otisnula na pučinu.

Mladi učitelj slikanja išao je dalje od kopiranja stvarnosti. Učinio je da poveruje kako je postala prozorljiva za skriveno u dar-maru svakodnevice. Podsetila se magnovenja kad je u bolesti tonula u pomrčinu usred dana; činilo joj se tad da vidi drugačije, s neke daleke tačke. U Maestrovoj školi ta zaboravljena moć je oživela, kao da je kiša pala na osušeno zrno i ono počinje da klija.

Ali nije tako duboko uticao samo na Poleksiju. Veština gledanja sveta naoružao je i druge svoje učenike, kojima je vazda bio okružen. Osim slikanju, podučavao ih je i horalnom pevanju i gimnastici. Govorio im je da se tako učilo u Atinskoj gimnaziji u vreme Platona, kada je uvedeno pravilo da se duhovno mora spariti sa telesnim da bi se čovek uzdigao.

Poleksija je izždikljala već u devojku. Naučila je mačevanje. Kao zverčica dahće pod maskom ubadajući floretom u debelo odelo protivnika. Osećala je strujanje krvi u telu, narastanje neke nove moći.

Zveckanje iz Topčidera čuje se u Knez Mihailovoj

A onda, bez najave, škola je zatvorena.

Poleksija oseti kao da je spopletena u trku i da je tresnula o kaldrmu i sva se izgulila. Ne samo da nije bilo škole, strovalio se u prašinu i njen svemoćni učitelj. Postao je meta za sprdnju u varoši. Idol omladini beogradskoj izbačen je

na ulicu, kao da je ćemandžija s kojim se tera šega gde ga sretnu. Onako dugokos, stasit, u jahaćim čizmama postao je beskućnik koji moli za kvartir. Tek tada je saznala od starijih đaka da on od škole ne da nije zarađivao, nego je stalno bio na gubitku.

„Zveckaćeš ti meni, golube, u Topčideru“, dobacivao je za njim vlasnik *Srpske krune* Stevan Marković. Beograd je tada bio pun zaokolnih uzrečica. Zveckati u Topčideru značilo je nositi lance u tamošnjoj Kaznioni. Ili kada se za neku ženu kaže „ostavila je ta štikle u pristaništu“, onda je to fin način da se izbegne reč kurva.

Maestrova škola u zadnjoj sali *Srpske krune* zabravljena je zbog neplaćenih kirija. Marković je izbacio slikara i iz hotelske sobe, a dug je namerio da namiri od prodaje osam dužnikovih slika. I to mu nije bilo dosta, nego je hteo i da ponizi razbarušenog slikara. Izneo je Stevine slike na Veliku pijacu i stao da ih prodaje pored marve, kokoši i povrća. Nije Marković od prodaje očekivao neku zaradu, hteo je najviše da se naruga zamlati i zato je bio nespreman kad mu je prišao advokat Grujić i upitao ga čije su to slike.

„Onog zamlate Steve.“

„Pošto daješ?“

„Kol'ko da namirim dug.“

„Onda na đuture, ajde.“

Advokat je posle pričao kako je odličan posao napravio, a Marković je cepteo što je dva puta prevaren.

„Prvo prevarant Steva, pa me onda i Grujić ošišao“, vajkao se Marković kad je čuo da je slike koje je od njega za bagatelu kupio, Grujić masno preprodao u Pančevu štamparu Antonu Sibenharu.

Tako se Stevin ugled u Beogradu uzdigao kao feniks, a proslavili su ga vojvođanski Srbi, gladni svoje istorije koju su im branili Mađari, te su rado u salonima držali portrete

Svetog Save i ostalih velikana roda im, koje je Steva radio u bečkom maniru.

Ali Steva je još uvek bio bez prebijene pare kad se uskoro pročulo po Beogradu da je slikarska škola ponovo otvorena, i to na prestižnom mestu – u sali Velike pivnice, prekoputno Vaznesenjskoj crkvi.

Časovi su držani u prepodnevnu kad nije navala gostiju. Đaci su slikali konje koji obrću dolap za mešanje slada i velike kazane iz kojih se pušila pivska masa. Dim od uglja koji je goreo ispod kazana štipao je mladim slikarima oči, ali im je učitelj govorio da u tome nađu simboliku, kao što je on pokušavao da nađe viši znak u nepoznatoj ruci koja ga je izvukla iz ponora. On nije znao ko je platio pivari kiriju za slikarsku školu. Lupao je glavu ko je darodavac i zašto traži da se za njega ne zna.

Ili za nju?

Vreme u piramidi

Pokazala je učitelju ručni časovnik, koji su joj poklonili roditelji za petnaesti rođendan. Kao što se i moglo očekivati od Banovih, sat je otmen i mimo sveta. Poleksija reče da je rad bečkog juvelira Koherta. Steva Todorović zaglednu s pažnjom: narukvica je od biserčića belih i plavih, a nad brojčanikom je stajala zlatna piramida, koja je morala da se pomeri u stranu kako bi se videlo koliko je sati. Isto kao i sa kristalnim papagajem, primeti učitelj, nikada pre nije video takvo skrivanje brojčanika na satu.

Posle nekoliko dana Poleksija upita učitelja:

„Kad sam pored vas, da li ste primetili, sklonim piramidu sa kazaljki? Kada se odaljite, vratim je.“

Učitelj je znatiželjno posmatrao. Nije mu bilo jasno šta govori. Reče:

„Nisam... A čemu to, moliću?“

„Obećajte da nećete misliti kako sam malo po strani... Obećajete?“

„Evo, da“, podiže ruku kao da daje zakletvu.

Poleksija ga osmotri svojim rano sazrelim očima, kao da proverava shvata li je ozbiljno, pa reče:

„Vreme teče kad ste vi tu. Stane kad odete.“

Štrecnuše ga ove reči. Razrogači se u svoju učenicu, koja već beše zadevojčena. Da prigasi vatru, odmače se nadgovoren, i srećom neko je ušao u atelje.

Razgovor o zlatnoj piramidi na satu nisu nastavili, kao da ga nije ni bilo, međutim – lik njegove učenice počeo mu se javljati kao da je živopisan po vodi, proticao je pred njim neuhvatljiv, razliven, tiholjuban.

Poleksijino devojčenje beše vidno: telo joj se nalilo, reči se izoštrile. Slikarska škola bila joj je dopuna redovnog školovanja u zavodu Švabice Špacetovičke. Sazrevala je čitajući knjige iz očeve biblioteke, koja se dizala do plafona, zauzimajući dva zida. Banova biblioteka bila je najveća u Beogradu. Roditelji su Poleksiji dozvoljavali da sedi s gostima, pa je upijala razgovore učenih, a nije bilo koga od imena u srpskom rodu, ako je prolazio kroz Beograd da nije svratio u salon Banovih na kolače i čašu vina.

Poleksija je izrasla u odlučnu i kapricioznu devojkicu. Mastru jeste godilo kad mu je pokazala simpatije, ali ih je precrtao kao nedozvoljene. Osećao je da bi prihvatanjem naklonosti gospođice Ban izneverio poverenje koje mu je njen otac ukazao. Poverio mu je ćerku na školovanje kada je imala dvanaest godina, da bi sad u šesnaestoj otkrila da je zaljubljena u svog učitelja, kojem je trideset prva.

U kuću Banovih je pozvan na poselo čitanja nove Matijine drame. Ova beše o Ivanu Gunduliću.

Salon u Gospodskoj 24 je prepunjen. Posluženje je na stolicima. Poleksija sedi pored majke. Klimnula je glavom Maestru kada je ušao i tada pomeri zlatnu piramidu sa brojčanika sata.

Banove drame su bile plač majke Božije – dosadne. Razvučene. Dijalozi visokoparni, bez sumnje patriotski, a „srpski heroji kakve ni Olimp ne imaše“. Publika u pozorištu je zevala. „Dremaš kô na Banovoj drami“, govorilo se.

Ali Ban je uporno pisao, nije mario što ga je kritika sahranjivala.

Ni ova o Gunduliću nije više obećavala. Maestro se uzdržao da ne koluta očima samo zato što su mu one bile zauzete, vezane za Poleksijine. Spletene s njenima. Pošto je očijukanje moralo ostati tajna, pogledi su im bili bleskovi jer niko od prisutnih nije smeo da primeti nedozvoljenost koja se među njima dešava.

Kada je krenuo kući, nađe se u gužvi; antre beše ispunjen gostima u odlasku. Poleksija teatralno piramidom poklopi brojčanik sata. Niko osim njih dvoje nije primetio poruku, čuli su samo „Laku noć“, kojim je pozdravila učitelja.

On joj uzvrat i maši se za šešir položen pored kristalnog lovca.

Ime meko kao perina

„U vašoj duši, Poleksija, tišina je kao na dnu mora. Oči su vam starije od vaših godina, daleko starije“, rekao je Steva Todorović kad je prosió Poleksiju Ban. Ugrabio je priliku da bude sama kod kuće.